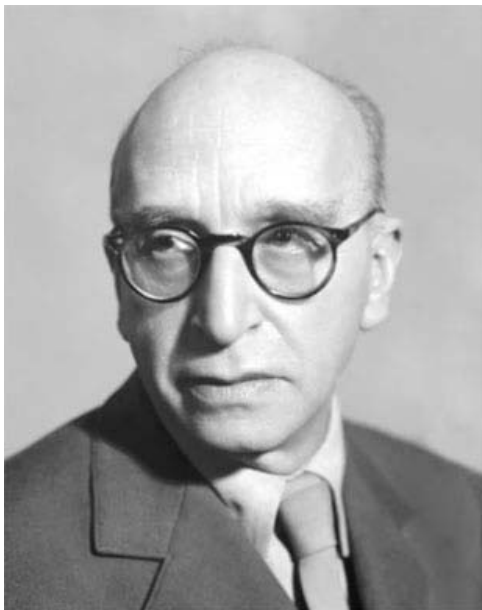

FRANTIŠEK LANGER (3. 3. 1888 Královské Vinohrady – 2. 8. 1965 Praha)

Medailonek učitelé

Spisovatel *František Langer* se narodil 3. března 1888 na Královských Vinohradech, v typické pražské česko-židovské rodině drobných obchodníků, která však udržovala židovské tradice jen formálně a smýšlela v duchu českého vlastenectví. František i oba jeho mladší bratři Josef a Jiří navštěvovali české školy a rodiče se těžko smiřovali s tím, když se Jiří¹, ještě jako student, otevřeně přihlásil k ortodoxnímu chasidskému² židovství.

František Langer našel mnoho přátel mezi humanisticky a demokraticky orientovanou vrstvou české inteligence. Jedním z jeho bratranců byl spisovatel Max Brod. Literatuře se Langer začal věnovat už během studia na gymnáziu.

Své básně, prózu i divadelní hry publikoval v nejrůznějších studentských časopisech. Jeho povídky, fejetony či recenze poté vycházely i v Lidových novinách a Národních listech.

Po maturitě na gymnáziu v Londýnské ulici nastoupil v Praze na Lékařskou fakultu Univerzity Karlovy, kde roku 1914 získal doktorát.

V pražském kulturním prostředí se scházel nejen s anarchistickými literáty, jakými byli například S. K. Neumann, František Gellner, Fráňa Šrámek nebo Karel Toman, ale také s výtvarníky, neboť byl jedním ze zakládajících členů Skupiny výtvarných umělců a spoluredaktorem *Uměleckého měsíčníku*. Působil rovněž jako herec v kabaretu U bratří Makabejských a roku 1911 založil spolu s Jaroslavem Haškem Stranu mírného pokroku v mezích zákona. V kavárně Arco se scházel se spisovatelem Franzem Kafkou, Franzem Werfelem či se svým bratrancem Maxem Brodem. Ve stejné době se rodí i jeho přátelství s bratry Čapky, které výrazně ovlivnilo jeho budoucí literární i divadelní působení.

Jeho první divadelní hry, lyrické drama *Noc*, veršované oratorium *Svatý Václav* nebo hra se sociální tematikou *Milióny*, se vyznačují snahou o prosté vyjádření a dokonalost formy v duchu secese, neoklasicismu a předválečné avantgardy. Protože měl blízko k výtvarnému umění, lze v jeho díle vycítit touhu po kubistickém řádu a čistotě jeho linií.

¹ O svém bratru Jiřím píše F. Langer ve vzpomínkové práci *Byli a bylo*.

² Chasidismus: Hnutí patřící k ortodoxnímu judaismu, jeho název je odvozen od slova „chasid“ – zbožný. Základ novodobého chasidismu byl položen na území Polska a Ukrajiny v 2. polovině 18. století, vůdčí osobností byl Israel Ben Elizier, zvaný Baal Šem Tov – „Pán dobrého jména“.

Langer se, ještě jako student medicíny, dobrovolně účastnil první balkánské války³. Poté, roku 1914, narukoval do rakouskouherské armády. Roku 1916 se po odvodu na haličskou frontu nechal zajmout a v ruském zajetí působil v různých zajateckých táborech v oblasti Povolží. O rok později vstoupil do československých legií v Rusku, kde působil jako šéflékař 1. pluku. Kromě toho, že zastával lékařskou praxi, však také přispíval do legionářských časopisů a zasloužil se o rozvoj kulturní činnosti.

Roku 1920, po návratu přes Japonsko a Čínu ze sibiřské anabáze první světové války, začal pracovat v Praze jako vojenský lékař a v hodnosti podplukovníka se stal roku 1930 šéflékařem Vojenské nemocnice v Praze. Válečné zážitky proměnily žebříček jeho hodnot: všudypřítomná otázka viny, trestu a vykoupení je citelně patrná například v dramatu *Periférie* (1925). Jeho prozaická i dramatická tvorba se v této době vyznačují hledáním kladných hodnot v „obyčejném“ životě a neokázalém heroismu. Názorově mu byla blízká masarykovská demokracie a filosofický pragmatismus.

Mimo jiné díky přátelství s bratry Čapky začal poté ve třicátých letech působit jako dramaturg Divadla na Vinohradech. Zájem o výtvarné umění jej brzy zavedl mezi členy spolku Mánes, mezi nimiž byli například Emil Filla, Otto Gutfreund nebo Václav Špála. Langer byl rovněž členem mezinárodního sdružení spisovatelů PEN-klub (působil jako delegát na kongresech v Budapešti, v Paříži, ve Stockholmu, v Curychu a v Londýně; v londýnském exilu byl předsedou Českého centra PEN-klubu) a aktivně se podílel na vydávání české literatury ve významném nakladatelství Evropský literární klub⁴.

Roku 1938 byl propuštěn z československé armády jako „nežádoucí osoba“. V červenci 1939 se rozhodl před nastupujícím nacismem emigrovat do Francie⁵, kde psával pro krajanské časopisy a zároveň vykonával funkci šéfa zdravotnictva československé zahraniční armády. Po porážce Francie se dostal do Londýna, kde působil na stejné pozici až do konce druhé světové války, stal se blízkým spolupracovníkem Dr. Edvarda Beneše a přispíval i do československého vysílání BBC.

V roce 1944 se účastnil obléhání Dunkerque, o rok později se vrací zpět do vlasti a pracuje jako šéf vojenské lékařské služby.

V roce 1947 mu byl udělen titul Národního umělce.

Od padesátých let žil v Praze. Přestože jeho knihy nebyly komunistickým režimem zakázány, vycházely jen výjimečně a jeho hry se nehrály. On sám zůstal v ústraní až do své smrti 2. srpna 1965. Je pohřben na pražském Vyšehradě.

Jeho druhá manželka, Anna Ludmila Langerová (1902–1999), se kterou se oženil v roce 1946, nechtěla, aby jméno Františka Langera po jeho smrti upadlo v zapomnění, a tak zajistila nová vydání jeho děl. Později, v březnu 1994, založila z vlastní finanční podpory nadaci za účelem podpory významných literárních děl a oživení památky spisovatele Františka Langera⁶. Nadace udělovala každý

³ Válečný konflikt, který vypukl na Balkánském poloostrově v říjnu 1912 a trval do května 1913. Státy, které se koncem 19. století osamostatnily: Řecko, Srbsko, Bulharsko a Černá hora, se v něm snažily získat větší území na úkor původní Osmanské říše. První a druhá balkánská válka se v podstatě staly úvodními konflikty první světové války.

⁴ Evropský literární klub (ELK) byl prvním českým knižním klubem. Roku 1935 jej v Praze založili bratři Bohumil a Ladislav Jandové. Činnost klubu ukončili roku 1949 komunisté.

⁵ Většina Langerovy rodiny skončila během války v koncentračních táborech, jeho bratr Josef spáchal sebevraždu před nástupem do transportu; bratr Jiří, též spisovatel, poslední pražský hebrejsky píšící autor, (výběr z díla: *Básně a písně přátelství* (1929); *Devět bran* (1937), sbírka chasidských legend) uprchl do Palestiny, kde zemřel v roce 1943.

⁶ Převzato z: <http://www.frantiseklanger.cz/>. [8. 12. 2014].

rok Cenu Františka Langer⁷ za umělecké, publicistické či odborné dílo tematicky se vztahující k hlavnímu městu. Na činnost této nadace (později Nadačního fondu Františka Langer) navázala v roce 2013 Společnost Františka a Jiřího Langer, jejímž hlavním posláním je zvyšování povědomí veřejnosti o životě a díle bratrů Langerových⁸.

Roku 1995 byl Františku Langerovi udělen Řád T. G. Masaryka II. třídy in memoriam.

Místa spojená se životem a jménem F. Langer:

Dům na rohu Preslovy ulice a Náměstí 14. října, ve kterém F. Langer žil v letech 1945–1965 (foto – viz medailonek pro žáky)

Park v Praze 10 na Bohdalci (část Sychrov), který nese jméno F. Langer. Je ohraničený ulicemi Pod Sychrovem, Osnická a Bohdalecká. Podnět k pojmenování dala tamní místostarostka Ivana Cabrnachová v roce 2014.

Použitá literatura a odkazy:

Primární literatura

LANGER, František. *Bratrstvo bílého klíče*. 2. vydání. Praha: Fr. Borový, 1934.

LANGER, František. *Periférie*. Praha: Artur, Edice D sv. 76, 2010.

LANGER, František. *Pes druhé roty*. 2. Vydání. Praha: Nikodém, Viktor, 1923.

LANGER, František. *Železný vlk*. Praha: Mladá fronta, 1994.

Sekundární literatura

ČT24, Wikipedia. *Dramatik a legionář František Langer se vrátil na Vinohrady*. [Online], poslední aktualizace 21. července 2014 18:22. Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/217706-dramatik-a-legionar-frantisek-langer-se-vratil-na-vinohrady/>

ČT24, autor Jab. *Český Zločin a trest na periferii města i společnosti*. [Online], poslední aktualizace 21. července 2014 19:35. Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/211191-cesky-zlocin-a-trest-na-periferii-mesta-i-spolecnosti/>

František Langer. [Online], poslední aktualizace 21. července 2014 18:15. Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Langer

⁷ <http://www.ucl.cas.cz/ceny/?c=12>. [8. 12. 2014].

⁸ Převzato z: https://www.facebook.com/FaJLanger/info?tab=page_info. [8. 12. 2014].

GALÍK, Josef, MACHALA, Lubomír, PETRŮ, Eduard. *Panorama české literatury: literární dějiny od počátků do současnosti*. Olomouc: Rubico, 1994.

HOLÝ, Jiří, JANÁČKOVÁ, Jaroslava, LEHÁR Jan, STICH, Alexandr. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2. doplněné vydání. Praha: NLN – Nakladatelství Lidové noviny, 2008.

HRABÁK, Josef, JEŘÁBEK, Dušan, TICHÁ, Zdeňka. *Průvodce po dějinách české literatury*. Praha: Orbis, 1976.

MEITNER (autor hesla, 2007). *František Langer, život a dílo*. [Online], poslední aktualizace 21. července 2014 18:26. Dostupné z:

<http://referaty-seminarky.cz/frantisek-langer-zivot-a-dilo/>

Tiscali Media, a.s. *Osobnosti.cz*. [Online], poslední aktualizace 21. července 2014 18:19. Dostupné z:

<http://www.spisovatele.cz/frantisek-langer#cv>

ZAJÍČKOVÁ, Radka (autor hesla, 1994). *Slovník české literatury po roce 1945: František Langer*. [Online], poslední aktualizace 21. července 2014 18:09. Dostupné z:

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=463>

Zdroj úvodní portrétní fotografie: www.radio.cz, Quand Prague grandissait, 8. 10. 2008. [23. 11. 14].

Bibliografie:

Dramatická tvorba:

(ND – uvedeno v Národním divadle v Praze, V – uvedeno v Městském divadle na Královských Vinohradech)

Svatý Václav (ND 1912)

J. Weinberger: Únos Evelyny (V 1915 – libreto pantomimy)

Milióny (1915, ND 1920)

Vítězové (1920) – zde aktovky: Vzdání 28. pluku, Ráno (též Zborov), Na magistrále (též Na sibiřské magistrále)

Velbloud uchem jehly (1923, ND 1929)

Noc (1922)

Periférie (V 1925)

Grandhotel Nevada (V 1927)

Obrácení Ferdýše Pištory (V 1929)

Pan Pickwick (dramatizace dle Ch. Dickense, V 1930)

Andělé mezi námi (V 1931)

Princ Kašpárek a jeho koníček (loutková hra, 1931)

Perníková chaloupka (loutková hra, 1932)

Kašpárek jako detektiv (loutková hra, 1932)

O čem král doma nevěděl (loutková hra, 1932)

Zlá princezna a hodný drak (loutková hra, 1932)

Manželství, s.r.o. (V 1934)

Koníčky (*loutková hra, 1935*)
Jízdní hlídka (*V 1935*)
Dvaasedmdesátka (*V 1937*)
Jiskra v popelu aneb Pocta Shakespearovi (*ND 1948*)
Voják v městě lhářů (*loutková hra, 1959*)
Pivoda, vodník pod vyšehradskou skálou (*loutková hra, 1961*)
Bronzová rapsódie (*1962*)
Dnes premiéra (*1965*)

Filmografie:

Noční děs (*scénář – 1914, režie J. A. Palouš*)
Velbloud uchem jehly (*1926, scénář a režie K. Lamač*)
Velbloud uchem jehly (*1936, scénář a režie H. Haas a O. Vávra*)
Obrácení Ferdyše Pištory (*1931, scénář a režie J. Kodíček*)
Grandhotel Nevada (*1934, scénář B. Wermuth a B. Šulc, režie J. Sviták*)
Jízdní hlídka (*1936, scénář J. Bor, režie V. Binovec*)
Dvaasedmdesátka (*1948, scénář M. Rutte, K. Smrž, V. Šmeral, režie J. Slavíček*)
Svatá hřišnice (*1970, dle veselohry Obrácení Ferdyše Pištory, scénář J. Marek, režie V. Čech*)
Vnitřní zrak (*1989, TV inscenace dle Malířských povídek, scénář I. Pelant, režie P. Moskalyková*)

Povídky, romány a jiná próza:

Zlatá Venuše (*1910*)
Za cizí město (*1919*)
Železný vlk (*1920, soubor povídek*)
Snílci a vrahové (*1921, povídky*)
Pes druhé roty (*1923*)
Bratrstvo Bílého klíče (*1924, román*)
Předměstské povídky (*1926*)
Kratší a delší (*1927, sbírka povídek*)
Zázrak v rodině (*1929, román*)
Mrtví chodí mezi námi (*1930*)
Děti a dýka (*1942, protifašistická povídka*)
BBC Londýn (*1947, rozhlasové projevy*)
Uhlíř, straka a smrt (*1948*)
Řeč nad kolébkou (*1948*)
Pražské legendy (*1956*)
Byli a bylo (*1963, kniha vzpomínek*)
Filatelistické povídky (*1964*)
Malířské povídky (*1966*)

FRANTIŠEK LANGER

© Spolek ČŠBH. Licence CC BY-NC-ND <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/> Projekt byl podpořen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v rámci dotačního Programu na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání v roce 2014.
